

KRİPTO PARA BİRİMLERİNİN VERGİLENDİRME POLİTİKALARI VE SEÇİLİ ÜLKELER AÇISINDAN ANALİZİ¹

TAXATION OF CRYPTOCURRENCIES IN SELECTED COUNTRIES

Melih ÇİLDİR², Saleh CHANDIRLI³

¹Bu çalışma, Kripto Para Piyasalarında Vergileendirme: Yeni Dijital Varlıklar için Vergi Politikaları” başlıklı tezden üretilmiştir.

²Dr. Öğr. Üyesi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü, cildirmelih@gmail.com, ORCID: 0000-0002-5854-9368.

³Yüksek Lisans Öğrencisi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Maliye Anabilim Dalı, chandirli.s@mail.ru, ORCID: 0009-0000-5690-9342

MAKALE BİLGİSİ

Anahtar Kelimeler

Kripto Para, Vergileendirme, Bitcoin, Blokzinciri

Jel Kodları: H20; H21

Makale Geçmişi:

Başvuru Tarihi: 21 Ağustos 2024

Düzeltilme Tarihi: 16 Eylül 2024

Kabul Tarihi: 4 Ekim 2024

ARTICLE INFO

Keywords

Cryptocurrency, Taxation, Bitcoin, Blockchain

Jel Codes: H20; H21

Article History:

Received: 21 August 2024

Received in revised form:

16 September 2024

Accepted: 4 October 2024

ÖZET

Son yıllarda popülerlik kazanan kripto paralar, bir yatırım aracı olarak kullanılmaktadır. Özellikle merkezi olmayan bir yapıya sahip olduğu için güvenli bir yatırım aracı olarak görülmektedir. Ancak kripto paraların vergilendirilmesi konusu hala önemli belirsizlikler taşımaktadır. Dolayısıyla güvenilir bir yapı oluşturmak için kripto paralar, yeni bir standart içinde değerlendirilmelidir. Bu tür girişimler, dolaşımdaki kripto para biriminin miktarını ayarlayabilir ve ticareti teşvik edebilir. Mevcut denetim faaliyetlerinde yeniliklere yer verilerek, kayıtların kontrolü ve güvenilirliği sağlanabilir. Blok zinciri ağ yapısının önemi de vurgulanarak suretiyle güvenilir bilgiye ulaşmak için doğru bir denetim mekanizması kurulmalı ve güncel kripto para teknolojisiyle uyumlu hale getirilmelidir.

ABSTRACT

Cryptocurrencies, which have gained popularity in recent years, are used as an investment tool. It is seen as a safe investment tool, especially since it has a decentralized structure. However, the issue of taxation of cryptocurrencies still carries significant uncertainties. Therefore, in order to create a reliable structure, cryptocurrencies should be evaluated within a new standard. Such initiatives can adjust the amount of cryptocurrency in circulation and encourage trading. Control and reliability of records can be ensured by incorporating innovations in existing audit activities. By emphasizing the importance of the blockchain network structure, a correct control mechanism should be established and compatible with current cryptocurrency technology in order to access reliable information.

Atf vermek için / To cite: Çildir, M. & Chandırlı, S. (2024). Kripto Para Birimlerinin Vergileendirme Politikaları ve Seçili Ülkeler Açısından Analizi. *Dumlupınar Üniversitesi İİBF Dergisi*, 14, 262-271. DOI: 10.58627/dpuiibf.1536931

Kripto para birimleri son yıllarda hızla popülerlik kazanmıştır ve birçok kişi tarafından yatırım aracı olarak kullanılmaktadır. Kripto para birimleri, merkezi olmayan bir yapıya sahip olduğu ve hükümetler veya finansal kuruluşlar tarafından kontrol edilmediği için, birçok yatırımcı tarafından güvenli bir yatırım aracı olarak görülmektedir. Ancak, kripto para birimlerinin vergilendirilmesi konusu hala belirsizliklerle doludur ve bu durum yatırımcıların ve düzenleyicilerin dikkatini çekmektedir.

Kripto para birimi, güvenilir bir yapı oluşturmak için yeni bir standart içinde değerlendirilmelidir. Bu, kripto para biriminin dolaşımdaki miktarını azaltabilir ve kararsız kesimi yatırım ve ticarete yönlendirebilir. Mevcut denetim faaliyetlerinde yeniliklere yer verilerek, kayıtların kontrolü ve güvenilirliği sağlanabilir. Blockchain ağ yapısının önemi de vurgulanmaktadır. Güvenilir bilgiye ulaşmak için doğru bir denetim mekanizması kurulmalı ve güncel kripto para teknolojisiyle uyumlu hale getirilmelidir.

1. KRİPTO PARA BİRİMLERİNİN OLUŞUM SÜRECİ

1.1. Kripto Para Birimleri

Dijital veya sanal para birimi olarak da bilinen kripto para birimi, para birimlerinin üretimini düzenlemek ve fon transferini doğrulamak için şifreleme tekniklerini kullanan bir para birimi türüdür. Herhangi bir merkez bankası veya hükümet yetkilisinden bağımsız olarak çalışır ve işlemler, blockchain adı verilen merkezi olmayan, halka açık bir deftere kaydedilir.

En bilinen kripto para birimi, 2009 yılında piyasaya sürülen Bitcoin'dir. O zamandan beri, Ethereum, Litecoin ve Ripple gibi birçok başka kripto para birimi ortaya çıkmıştır.

Kripto para birimleri tipik olarak, özel donanım kullanarak karmaşık matematiksel algoritmaların çözülmesini içeren madencilik adı verilen bir süreçle oluşturulur. Oluşturulduktan sonra, kripto para birimleri mal ve hizmet satın almak için kullanılabilir veya diğer kripto para birimleri veya ABD doları veya Euro gibi geleneksel para birimleri için borsalarda alınıp satılabilir.

1.2. İlk Kripto Para

Bitcoin, açık kaynak kodlu bir yazılım projesidir ve dünya çapında birçok bilgisayar tarafından kullanılmaktadır. İşlemlerin güvence altına alınması, blok zinciri teknolojisi sayesinde gerçekleştirilir. Bu teknoloji, işlemlerin merkezi olmayan bir şekilde kaydedilmesini ve onaylanmasını sağlar. Bitcoin'in diğer kripto para birimlerinden farkı, madencilik olarak adlandırılan işlem doğrulama işlemidir.

Bu işlem, madencilerin matematiksel algoritmalar kullanarak işlem onaylama ve yeni Bitcoin birimleri oluşturma işlemidir. Bitcoin, diğer para birimleriyle karşılaştırıldığında daha düşük işlem ücretleri ve daha hızlı işlem süreleri sunar. Bununla birlikte, hala güvenlik endişeleri ve fiyat dalgalanmaları gibi bazı sorunları vardır. O zamandan beri, Ethereum, Litecoin ve Ripple gibi birçok başka kripto para birimi ortaya çıkmıştır.

1.3. Temel Özellikleri

Kripto para birimlerinin en önemli özelliklerinden biri, merkezsiz olmaları, yani herhangi bir merkezi otorite veya kurum tarafından kontrol edilmemeleridir. Bu, onları sansüre, dolandırıcılığa ve üçüncü şahısların müdahalesine karşı son derece dirençli hale getirir. Kripto sistemlerde, sistemin kendisi güvenli olduğu için tarafların birbirine güvenine gerek yoktur (Çarkacıoğlu, 2017: 9)

Kripto para birimlerinin en önemli özelliklerinden bir diğeri güvenli olması. Sistemi hacklemeyi veya manipüle etmeyi çok zorlaştıran kriptografi kullanılarak güvence altına alınır.

1.4. Kriptoloji Kavramı

Kriptoloji, iletişimi güvence altına almak ve bilgileri yetkisiz erişim veya manipülasyondan korumak için kullanılan tekniklerin incelenmesidir. İki ana dalı içerir: kriptografi ve kriptanaliz.

Kriptografi, kodlar ve şifreler oluşturma ve deşifre etme sanatıdır. Düz metni, yalnızca anahtarı olan veya algoritmayı bilen biri tarafından deşifre edilebilecek şifreli metne dönüştürmek için matematiksel algoritmalar ve teknikler kullanmayı içerir. Kriptografi, bilgilere gizlilik, bütünlük ve kimlik doğrulama sağlamak için kullanılır. Kriptanaliz ise kodları ve şifreleri kırma çalışmasıdır. Orijinal düz metni keşfetmek veya bilgiyi şifrelemek için kullanılan anahtarı keşfetmek için şifrelenmiş bilgiyi analiz etmeyi içerir. Kriptanaliz, kriptografik sistemlerin güvenliğini test etmek ve rakipler tarafından kullanılan şifrelemeyi kırmaya çalışmak için kullanılır.

1.5. Blockchain Teknolojisi

Blockchain teknolojisi, işlemlerin güvenliğini sağlamak için kriptografi kullanır. İşlemler bloklar halinde toplanır ve her blok, önceki blokla birlikte bir kriptografik karma kullanılarak doğrulanır. Bu, bir bloğun içeriğinin değiştirilmesi durumunda, blok zincirindeki tüm sonraki blokların da etkileneceği anlamına gelir ve buna karşı koruma sağlar.

Blockchain teknolojisi, finans sektöründe özellikle kripto para birimleri için kullanılsa da, sağlık, enerji, tedarik zinciri ve diğer alanlarda da uygulanmaktadır. Blockchain, tedarik zinciri yönetimi için kullanıldığında, üreticiden son kullanıcıya kadar tüm tarafların kayıtlarını tutar ve ürünün kaynağı, taşıma süreci ve satış sürecini izlenebilir hale getirir. (Güven & Şahinöz, 2018: 44).

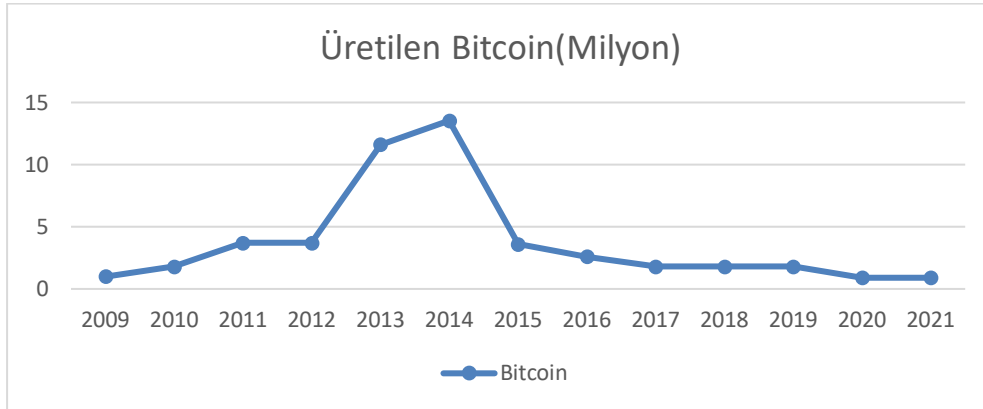
Blockchain teknolojisi, finansal işlemlerin hızlandırılması ve maliyetlerin azaltılması gibi birçok fayda sağlayabilir. Ancak, ölçeklenebilirlik ve enerji tüketimi gibi bazı zorluklar da vardır. Blok zinciri teknolojisi, bir işlemi doğrulamak için çok sayıda hesaplama gücü gerektirdiğinden, yüksek enerji tüketimiyle ilişkilendirilir. Bu nedenle, blok zinciri teknolojisinin daha çevre dostu ve ölçeklenebilir hale getirilmesi üzerine çalışmalar devam etmektedir.

1.6. Bitcoinin Özellikleri

Bitcoin, merkezi olmayan, eşler arası bir ağ üzerinde çalışan dijital bir para birimidir. Temel özellikleri bunlardır.

- Merkezi Olmayan
- Sınırlı arz
- Tamamen dijitaldir
- Fiyatları değişkendir
- Bitcoin'in 21 milyonluk üst limiti vardır
- Blok işleme süresi her 10 dakikada bir blok olacak şekildedir
- Sigorta edilemez.
- Hızlı ve düşük maliyetli: Bitcoin işlemleri, geleneksel ödeme yöntemlerine kıyasla hızlı ve düşük ücretlerle gerçekleştirilebilir.

Şekil 1. Üretilen Bitcoin Adeti

Kaynak: <https://www.blockchain.com/explorer/charts>

2. KRİPTO PARA BİRİMLERİ İLE VERGİLER ARASINDAKİ İLİŞKİ

2.1. Genel Bakış

Kripto para birimleri, herhangi bir merkezi otoriteden bağımsız olmaları ve ülkelerin vergi kanunlarına dahil etmeleri için yeni bir kavram olmaları nedeniyle yönetilemez olduklarından, geleceği belirsiz olan bu para birimlerinin düzenlenmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Düzenleyici ve denetleyici kurumlardan doğar. Kripto para birimlerinin vergi kanunları kapsamında vergilendirilmesi, ülkelerin kripto para birimlerine karşı tavrı almasını gerektirmez.

Kripto para birimlerinin para mı yoksa varlık mı olduğu tartışması bir noktada daha önemli hale geliyor. Normal şartlar altında, bir varlığın değer kazanması, sermaye kazancına neden olur ve beyan eder. Fakat bu tartışmalar uzun süredir hükümetler tarafından sürdürülmesine rağmen bu para birimleri olağanüstü değer kazanmış ve alım satım arasındaki farktan doğan bu olağanüstü kazançlar hiçbir şekilde vergilendirilmemiştir. Bu kazançlar birçok ülkede son kurallar çerçevesinde vergilendirilse de mükelleflerin beyan etmesini zorunlu kıldığı ve gönüllü olduğu için çok etkili olmayacaktır. Hatta yasalar izin verirse, mükelleflerin zararını satış farkından beyan edip kazançlarını gizlemeleri durumuyla karşılaşılabılıriz. Kripto paraların vergilendirilmemesi vergi gelirleri açısından devlete kayıp yaratacaktır. Aynı zamanda kayıtsız ekonomi de tetikleyebilecektir (Köse ve Köstekçi, 2023).

2.2. Hukuki Yönü

Kripto para birimlerinin yasal yönü karmaşıktır ve yargı yetkisine bağlı olarak büyük ölçüde değişir. Kripto para birimleri nispeten yeni ve hızla gelişen bir teknolojidir ve birçok ülke hala bunları düzenlemek için yasal çerçeveler geliştirme sürecindedir.

Kripto para birimlerinin yasal durumu dört kategoriye ayrılabilir:

1. Yasal ihale: Bazı ülkelerde, kripto para birimleri yasal ödeme aracı olarak tanınır ve mal ve hizmetler için bir ödeme şekli olarak kabul edilir.
2. Mülkiyet: Amerika Birleşik Devletleri de dahil olmak üzere çoğu ülkede, kripto para birimleri yasal amaçlar doğrultusunda mülk olarak ele alınır, yani mülkiyet yasalarına ve düzenlemelerine tabidirler.
3. Menkul Kıymetler: Bazı kripto para birimleri, ek kural ve düzenlemelere uymalarını gerektiren menkul kıymetler yasaları ve düzenlemeleri kapsamında menkul kıymetler olarak sınıflandırılabilir.
4. Yasadışı: Bazı yargı bölgelerinde, kripto para birimleri yasal olarak tanınmaz ve kullanımları yasaktır.

2.3. Vergisel Boyut

Kripto para birimleri çoğu yargı alanında vergilendirmeye tabidir ve kripto para birimlerinin vergi muamelesi, kripto para biriminin amacına, işlemin türüne ve elde tutma süresine bağlı olarak değişir. Kripto para vergilendirilmediği durumda vergilemede adalet ve eşitlik ilkelerine aykırılık ortaya çıkmaktadır (Gümüş ve Sağdıç, 2021: 532). Ayrıca vergi kaybı da ortaya çıkmaktadır. Kripto para birimlerinin bazı vergi boyutları aşağıdaki gibi sıralanabilir:

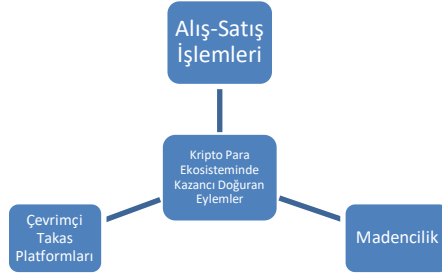
- *Değer kazancı vergisi*: Amerika Birleşik Devletleri de dahil olmak üzere çoğu yargı alanında, kripto para birimleri vergi amaçlı olarak mülk olarak kabul edilir ve kripto para birimlerinin satışından veya takasından kaynaklanan kazanç veya kayıplar, sermaye kazancı vergisine tabidir. Sermaye kazancı vergi oranı, kripto para biriminin elde tutulma süresine bağlı olarak değişir ve kısa vadeli kazançlar (bir yıldan az süreyle elde tutulan) uzun vadeli kazançlardan (bir yıldan fazla elde tutulan) daha yüksek oranda vergilendirilir.
- *Gelir vergisi*: Madencilik ve staking ödülleri yanı sıra bir fork veya airdroptan alınan yeni kripto para birimi de gelir vergisine tabi olabilir. Ödüllerin değeri, alındığı andaki kripto para biriminin adil piyasa değerine göre hesaplanır.
- *Alım Satım*: Kripto para birimleriyle işlem yapmak, sermaye kazançları ve kayıpları oluşturabilir ve kriptodan kriptoya işlemler de vergiye tabi olaylardır. Vergi yükümlülüğü, kripto para işlemlerinden elde edilen kazanç veya kayıplara ve geçerli vergi oranlarına bağlı olacaktır.

2.4. Kripto Para Ekosisteminde Kazancı Doğuran Eylemler

Kripto para alım-satım işlemleri, diğer finansal piyasalarda olduğu gibi kâr elde etmek amacıyla gerçekleştirilmektedir. Bu işlemlerden elde edilen kazançlar, vergiye tabi tutulmalıdır. Ayrıca, madencilik, staking ve yield farming gibi faaliyetler de gelir elde edilmesine neden olabilir. Bu gelirlerin de vergiye tabi olduğu unutulmamalıdır.

Kanun koyucu, vergiye tabi olacak faaliyetleri belirleyerek, vergi mükelleflerine net bir şekilde bilgilendirme yapmalıdır. Bu sayede vergi borcunun doğru bir şekilde hesaplanması mümkün olacaktır. Ayrıca, vergi borcunun düzenli olarak ödenmesi gerekmektedir. Vergi borcunun düzenli olarak ödenmesi hem mükelleflerin hem de devletin çıkarlarına uygun olacaktır.

Şekil 2: Vergilendirilecek Kazançlar

Kaynak: “(Maliye, SPK ve MB kripto paraları inceliyor)”, https://www.ntv.com.tr/teknoloji/bitcoine-vergi-geliyor-maliyemspk-ve-mb-kripto-paralari-inceliyor,riHhA6CgEUqJgGXs7RWlgA?_ref=infinite , (14.02.2023).

2.5. Madencilik

Kripto para madencilik, kripto para birimlerinin oluşumu ve transferi için kullanılan blok zincir teknolojisi tarafından kullanılan bir işlemdir. Madencilik işlemi, blok zincirine yeni bloklar eklemek için karmaşık matematiksel problemleri çözmeyi içerir.

Madenciler, blok zincirindeki işlemleri doğrular ve onaylar. İşlemler bloklar halinde gruplandırılır ve her blokta bir dizi işlem yer alır. Madenciler, her bloğun oluşturulması sırasında, belirli bir sayıda işlemi onaylayarak ve doğrulayarak blok zincirine yeni bloklar eklerler.

Madencilik işlemi, genellikle yüksek işlemci gücü ve elektrik tüketimi gerektirdiğinden, maliyetli bir işlemdir. Bu nedenle, madencilik, genellikle büyük ölçekli madencilik havuzları veya bulut madencilik gibi yöntemlerle gerçekleştirilir.

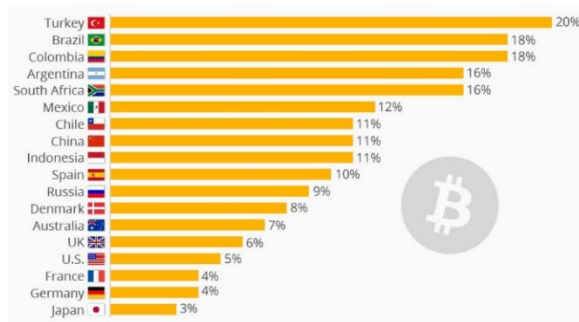
Madenciler, blok zincirindeki işlemleri onaylamak için ödül olarak yeni oluşturulan kripto para birimlerini ve işlem ücretlerini alırlar. Bu ödüller, madencilerin maliyetlerini karşılamalarına ve kar elde etmelerine yardımcı olur.

2.6. Alım-Satım İşlemleri

Kripto alış-satış işlemleri, bir kripto para borsası veya aracı kurum üzerinden yapılabilir. Kripto para borsaları, belirli bir kripto para birimi için alıcı ve satıcıların bulunduğu bir platformdur. Kripto para borsalarında, alıcılar belirli bir fiyatta bir kripto para birimini satın alırken, satıcılar aynı kripto para birimini belirli bir fiyatta satmaktadır.

Kripto alış-satış işlemleri, birçok kişi için yatırım yapma veya para kazanma fırsatı olarak görülmektedir. Ancak, kripto para birimlerinin fiyatlarının hızla değişebilmesi nedeniyle, bu işlemler yüksek risk içermektedir ve yatırımcılar için önemli kayıplara neden olabilir.

Grafik 1: Türkiye’de ve Dünya’da Kripto Para Kullanıcıları

Sayısı

Kaynak: “Türkiye’de Kaç Tane Kripto Para Yatırımcısı Var?”, <https://koinbulteni.com/turkiyede-kac-tane-kripto-para-yatirimcisi-var-57184.html> , (09.03.2023).

Genel olarak kripto para birimlerine olan ilginin arttığı ve dünya genelinde kullanıcı sayılarının büyüdüğü söylenebilir. Özellikle son yıllarda kripto para birimlerinin popüleritesi ve benimsenmesi artmıştır. Birçok ülkede, kripto para birimleri ile ilgili hükümetlerin düzenlemeleri ve benimsenmesi konusunda çeşitli adımlar atılmaktadır.

Türkiye özelinde ise, kripto para birimleri popülerlik kazanmış ve birçok kişi tarafından ilgi görmüştür. Türkiye'de kripto para kullanıcı sayısının arttığı ve kripto para ticaretinin yaygınlaştığı gözlemlenmektedir.

3. LİTERATÜR TARAMASI

Akiz (2019) çalışmasında; Mevcut sistemin eksiklikleri, kripto para birimlerinin getirdiği yeniliklere cevap verememekte ve bu durum çeşitli endişeler yaratmaktadır. Bu durumu aşmak için kripto para birimlerinin mevcut sistem içerisinde nasıl değerlendirilmesi gerektiğine dair ortak bir anlayış oluşturulmalıdır. Kripto para birimleri, yetkililerin kayıt dışı ekonomiyi dizginlemek için aldığı kararları önemli ölçüde tehdit ediyor. Bu nedenle bundan sonraki aşamada kripto para birimlerinin kontrolü için bir vergilendirme, muhasebe ve denetim mekanizmasının oluşturulması gerekmektedir. Kripto paralar için öncelik uygun düzenlemenin oluşturulması olmalı ve bundan sonraki adımlar kripto paraların gelişimi için atılacak adımları içermelidir.

Güney ve Şavlı (2023) çalışmalarında; Blockchain teknolojisi ile maliyetleri en aza indirmek ve güvenilirliği sağlamak mümkündür. İşletmeler belirli dönemlerde karşılıklı kayıtlarını karşılaştırarak mutabakat gerçekleştirirler. Uzlaşmanın sağlanabilmesi için her iki tarafın da aynı kayıtlara sahip olması gerekir. Defter işlemlerinin birbirleri ile paylaşılması yerine bu işlemleri oluşturan kayıtların internet üzerinden takip edilebilmesi şeffaflık, karşılıklı güven ve mutabakat sağlayacak ve bu da hataları en aza indirecektir. Kripto para birimleri, fiziksel olarak var olmayan sanal para birimleridir. Ancak fiziksel para birimlerine dönüştürülebilirler. Aynı zamanda içeride bisiklet sürmek de mümkün. İşletmeler kripto para birimleri alabilir, satabilir ve değerlendirebilir. Blockchain teknolojisindeki kripto para birimleri, bu para birimlerinin muhasebeleştirilmesi ve değerlendirilmesinde de önemlidir. Genel olarak kabul gören yaklaşımla, kripto paraların muhasebeleştirilmesi için "Emtia Olarak Değerlendirilmesi, Nakit ve Nakit Benzerleri Olarak Değerlendirilmesi, Hazır Değer Olarak Değerlendirilmesi ve Maddi Olmayan Duran Varlık Olarak Değerlendirilmesi" gibi seçenekler bulunmaktadır. İşletmeler, kripto paraları elde tutma amaçlarına göre bu yaklaşımlardan birini tercih etmektedirler.

4. SEÇİLİ ÜLKELERDE KRIPTO PARA BİRİMLERİNE KARŞI YAKLAŞIMLAR

4.1. Amerika Birleşik Devletleri

Amerika Birleşik Devletleri'ndeki kripto para birimlerinin vergilendirilmesi, İç Gelir Servisi (IRS) tarafından düzenlenir. IRS'ye göre, kripto para birimleri vergi amaçları için mülk olarak ele alınır, yani satışlarından veya takaslarından elde edilen kazanç veya kayıplar sermaye kazancı vergisine tabidir.

Genel olarak, ABD'de kripto para birimlerinin vergi muamelesi şu şekildedir:

Alış ve elde tutma: Kripto para birimlerini satmadan alıp elinizde tutarsanız, herhangi bir vergi borcunuz olmaz.

Satış veya takas: Kripto para birimleri satar veya değiştirirseniz, herhangi bir kâr üzerinden sermaye kazançları vergisi ödemeniz gerekir. Vergi oranı, kripto para birimlerini satmadan önce ne kadar süreyle elinizde tuttuğunuza bağlıdır ve uzun vadeli kazançlar (bir yıldan fazla elde tutulan) kısa vadeli kazançlardan (bir yıl veya daha az tutulan) daha düşük oranlarda vergilendirilir. Bitcoin ticareti emlak ticareti olarak görülebileceğinden, satışta Sermaye Kazanç Vergisi alınabilir. Ayrıca kripto paralara uygulanan vergiler elde tutma süresine göre değişmekte ve bu vergiler %15 ile %23,8 arasında değişmektedir (Şahin, 2017: 177.)

Madencilik: Madencilik için ödül olarak kripto para birimleri alırsanız, madeni paraları aldığınız andaki değeri üzerinden gelir vergisi ödemeniz gerekir.

Mallar veya hizmetler için ödeme yapmak: Mallar veya hizmetler için ödeme yapmak üzere kripto para birimleri kullanırsanız, işlem bir satış veya takas olarak değerlendirilecek ve sermaye kazancı vergisine tabi olacaktır.

4.2. Çin

Çin'de hükümet, kripto para birimleri konusunda katı bir tavır aldı ve kullanımını düzenlemek ve kontrol etmek için çeşitli önlemler aldı.

Kripto para işlemleri gelir vergisine tabidir: Çin vergi yasasına göre kripto para işlemlerinden elde edilen gelirler gelir vergisine tabidir. Buna madencilik, ticaret ve mal veya hizmet ödemesi olarak kripto para birimi alma geliri dahildir. Gelir vergisi oranı, gelir miktarına göre değişmekte ve %3 ile %45 arasında değişmektedir.

Kripto para madenciliği vergilendirilebilir bir iş olarak kabul edilir: Kripto para madenciliği, Çin'de vergiye tabi bir ticari faaliyet olarak kabul edilir ve şu anda %25 olarak belirlenen işletme gelir vergisine tabidir.

Kripto para borsaları KDV'ye tabidir: Çin'deki kripto para borsaları vergiye tabi bir hizmet olarak kabul edilir ve %6 oranında Katma Değer Vergisi'ne (KDV) tabidir.

Çin'de ICO'lar yasaklandı: İlk Madeni Para Teklifleri (ICO'lar) Çin'de yasaklandı ve hükümet bunları yasa dışı bağış toplama faaliyetleri olarak sınıflandırdı. Kanuna aykırı faaliyetlerden elde edilen her türlü gelir, elde edilen gelirin beş katına kadar idari para cezası ile geçmiş vergi ve para cezalarının ödenmesine tabidir.

4.3. Kanada

Kanada'da, kripto para birimleri vergi amaçlı bir emtia olarak kabul edilir, yani diğer varlıklar gibi vergilendirmeye tabidirler. Kanada Gelir Dairesi (CRA), kripto para birimlerini bir emtia olarak ele alır ve bunlarla ilgili işlemler, gelir vergisine ve sermaye kazancı vergisine tabidir (Bozdoğanoglu, 2014: 14).

Kripto para işlemleri gelir vergisine tabidir: Mal veya hizmet karşılığında ödeme olarak kripto para alıyorsanız, vergi amaçları için kripto para biriminin değerini gelirinize eklemelisiniz. Bu, kripto para birimini aldığınız andaki adil piyasa değerine bağlıdır.

Sermaye kazancı vergisi, kripto para birimi için geçerlidir: Kâr amacıyla kripto para birimi alıp satarsanız, kazanç, sermaye kazancı vergisine tabidir. Bu, kazancı vergi beyannamenizde bildirmeniz ve bunun üzerinden vergi ödemeniz gerektiği anlamına gelir. Sermaye kazançları, kripto para birimini edinme maliyeti ile satışından elde edilen gelir arasındaki fark olarak hesaplanır. Kanada Kripto paralarından biri olan Bitcoin'in, ATM'sinin ilk kurulduğu ülkelerdendir (Ateş, 2019: 357).

4.4. İngiltere

İngiltere'de kripto para birimleri vergiye tabidir. İngiltere'de kripto para birimlerinin vergi muamelesi, bunların nasıl elde edildiğine ve kullanıldığına bağlıdır.

Sermaye Kazançları Vergisi (CGT): Kripto para biriminizi sattığınızda veya elden çıkardığınızda, elde ettiğiniz tüm kazançlar üzerinden sermaye kazançları vergisi (CGT) ödemekle yükümlü olabilirsiniz. Kripto para birimleri için CGT oranı, şu anda temel oranlı vergi mükellefleri için %10 ve daha yüksek ve ek oranlı vergi mükellefleri için %20 olan diğer varlıklarla aynıdır.

Gelir Vergisi: Kripto para birimini mal veya hizmet ödemesi olarak ya da madencilik veya staking faaliyetinin bir parçası olarak alırsanız, kripto para birimini aldığınız andaki değeri üzerinden gelir vergisi ödemekle yükümlü olabilirsiniz. Gelir vergisi oranları, toplam vergilendirilebilir gelirinize bağlıdır ve oranlar %20 ile %45 arasındadır.

KDV: Kripto para birimleri, bazı istisnalar olmasına rağmen, Birleşik Krallık'ta genellikle Katma Değer Vergisine (KDV) tabi değildir. Örneğin, kripto para birimini itibari para birimiyle (örn. İngiliz Sterlini) değiştirirseniz, takas ücretlerinde KDV ödemekle yükümlü olabilirsiniz (Yılmaz, 2021: 40).

Miras Vergisi: Kripto para biriminizi bir başkasına devrederseniz, mülkünüzün değeri eşğin üzerindeyse veraset vergisine tabi olabilir. Veraset vergisi oranı şu anda %40'tır.

4.5. Avrupa Birliği

Avrupa Birliği ülkeleri, kripto para birimlerinin vergilendirilmesi konusunda farklı yaklaşımlar sergilemektedirler. Ancak genel olarak, kripto para birimleri Avrupa Birliği'nde bir varlık olarak kabul edilir ve dolayısıyla vergilendirilirler.

Avrupa Birliği'nin vergilendirme mevzuatı, kripto para birimlerini diğer varlıklarla benzer şekilde ele almaktadır. Bu, kripto para birimlerinin alım-satım işlemlerinden elde edilen kazançların, sermaye kazancı olarak vergilendirileceği anlamına gelir. Ayrıca, kripto para birimleri üzerinden yapılan harcamaların, gelir vergisi beyannamelerinde bildirilmesi gerekmektedir.

Bazı Avrupa Birliği ülkeleri, kripto para birimlerini daha ayrıntılı bir şekilde vergilendirmek için özel yasalar çıkarmışlardır. Örneğin, Almanya'da kripto para birimleri, diğer varlıklardan farklı bir şekilde vergilendirilmekte ve kazançlar, yıllık beyanname aracılığıyla beyan edilmektedir. Ancak, Avrupa Birliği genelinde kripto para birimlerinin vergilendirilmesi konusunda henüz tam bir uyum sağlanmış değildir ve vergi mevzuatı üye ülkeler arasında farklılık göstermektedir.

Tablo 1. Kripto Para Düzenlemeleri

Ülkeler	Durumu	Kripto paraların gelişmesi
İspanya	Küresel lider	Şu anda, kripto para birimleri için herhangi bir düzenleyici çerçeve yoktur, ancak Mayıs 2018'de yasa taslağı çıkarılmıştır. Kripto para işlemlerinden elde edilen kazançlar, Kişilerin Gelir Vergisine İlişkin Kanun kapsamında vergilendirilebilir AB üyesi
Rusya	İyileştirme	Temmuz 2018 itibarıyla kripto para düzenlemesi yasa koyucular tarafından tartışılmaktadır. Kripto para birimlerinin madenciligi ve dolaşımının, Rusya Vergi Kanunu'nun mevcut hükümleri uyarınca düzenlenmesi bekleniyor.
Arjantin	Çitin üzerinde	Kripto para birimleri giderek daha fazla kullanılıyor ancak yasal ödeme aracı olarak sınıflandırılmıyor Düzenlenmemişler
Avustralya	Küresel lider	Kripto para birimleri yasaldir Sermaye Kazançları Vergisine tabidirler Dijital para birimi değiş tokuşları AUSTRAC'a kaydolmalı ve AML/CTF uyumluluk ve raporlama yükümlülüklerini karşılamalıdır.
Azerbaycan	Çitin üzerinde	Kripto para birimleri yasaldir Merkez bankası kripto para birimleri kullanırken dikkatli olunmasını tavsiye etti Yönetmelik hazırlanıyor
Avusturya	İyileştirme	Kripto para birimleri yasaldir 2018 ortalarında daha sıkı düzenlemeler önerildi

Kaynak: Finder, <https://www.finder.com/global-cryptocurrency-regulations> (01.02.2023)

4.6. Türkiye

Türkiye, hükümet ve merkez bankasının kullanımları ve potansiyel riskleri konusundaki endişelerini dile getirmesiyle kripto para birimlerine karşı biraz temkinli bir yaklaşım benimsedi. İşte Türkiye'de kripto para birimlerine yönelik bazı temel yaklaşımlar:

Kripto para ödemelerinin yasaklanması: Nisan 2021'de Türkiye merkez bankası, ödemelerde kripto para birimlerinin kullanılmasını yasakladı. Yasak, mal ve hizmet satın alma ve para transferi dahil olmak üzere ödemeler için kripto para birimlerinin doğrudan veya dolaylı olarak kullanılmasını yasaklıyor. Merkez bankası, yasağın nedeni olarak kripto para birimlerinin düzenleme eksikliği ve yüksek volatilité gibi potansiyel risklerini gösterdi.

Kripto para borsalarının düzenlenmesi: Türkiye, ödemeler için kripto para birimlerinin kullanımını yasaklarken, kripto para borsalarını yasaklamadı. Kripto para borsalarının devlete kaydolması ve kara para aklama ve terörün finansmanı ile mücadele düzenlemelerine uyması gerekir.

Kripto para birimlerinin doğası ve vergilendirilmesi ile ilgili tartışmalar Türkiye'de de kendini gösteriyor. Türk vergi kanunu açısından açıklaması zor olan kripto para birimleri ile ilgili para, menkul kıymet veya mallar konusunda üzerinde anlaşmaya varılmış bir tanım bulunmamaktadır. Ancak olası yaklaşımlar çerçevesinde olaya vergilendirme açısından bakıldığında; Kripto para birimleri para birimi olarak kabul edilirse herhangi bir vergiye tabi olmayacakları ve Merkez Bankası'nın yetki alanı içinde değerlendirildiği söylenebilir. Menkul kıymet olarak değerlendirildiğinde; KDV'ye tabi olmamakla birlikte 2018 yılı için değer artışı 12.000 TL'yi aşarsa aşan kısım gelir vergisine tabi olacaktır (GIB, 2018). İşlemin yapıldığı borsaların aldığı komisyonlar ticari geliri oluşturacaktır. Ancak, menkul kıymetlerin tanımıyla ilgili bazı sorunlar vardır. Aralarında hangi ülke kanunlarının vergilendirmeye tabi olacağı ve hangi borsaların işlem gördüğü konusunda uluslararası sınırlar çizmek zordur.

5. SONUÇ

Sonuç olarak, kripto para piyasası hızla büyümeye devam ederken, vergilendirme sorunları da beraberinde gelmektedir. Türk vergi mevzuatına göre kripto paralar henüz bir emtia veya menkul kıymet olarak değerlendirilmemektedir. Ancak, eğer kripto paralar emtia olarak değerlendirilirse, alım-satım işlemlerinden elde edilen kazançlar KDV mükellefi olanlar için KDV'ye tabi olacaktır. Ayrıca, emtia olarak değerlendirilen kripto paraların elde tutulması veya satılması sonucunda oluşan kazançlar da gelir vergisi kanunu kapsamında vergilendirilecektir. Eğer kripto paralar menkul kıymet olarak değerlendirilirse, vergilendirme işlemi stopaj kesintisi yoluyla gerçekleştirilebilir. Alım-satım işlemlerinden elde edilen kazançlar, kazancın tutarına ve işlem sürecine bağlı olarak belirlenecek stopaj oranı üzerinden vergilendirilecektir. Ayrıca, menkul kıymet olarak değerlendirilen

kripto paraların elde tutulması veya satılması sonucunda oluşan kazançlar da gelir vergisi kanunu kapsamında vergilendirilecektir.

Kripto para alım satım işlemleri, kısa ve uzun vadeli yatırım olarak değerlendirilirse. Kısa vadeli yatırımlar, elde tutma süresi bir yılı geçmeyen işlemler olarak kabul edilirken, uzun vadeli yatırımlar elde tutma süresi bir yılı aşan işlemlerdir. Kısa vadeli yatırımlar, gelir vergisi beyannamesi üzerinden beyan edilmeli ve vergi ödenmelidir. Uzun vadeli yatırımlar ise, sermaye kazancı olarak beyan edilmeli ve vergilendirilmelidir. Kripto para kazancı elde eden kişiler, elde ettikleri kazancın miktarına göre gelir vergisi beyannamesi vermek ve vergi ödemekle yükümlüdürler. Kripto para kazancının beyan edilmesi için, kazançların kaydedilmesi ve tutarlı bir şekilde beyan edilmesi önemlidir. Bu nedenle, kripto para kazancı elde eden kişilerin, kazançlarına ilişkin kayıtları düzenli olarak tutmaları ve vergi beyannamelerini doğru ve tam şekilde doldurmaları gerekmektedir.

Ancak, kripto paraların emtia veya menkul kıymet olarak değerlendirilmesi durumunda vergilendirme işlemlerinin nasıl yapılacağına dair net bir düzenleme yapılmadığından, vergi konusunda belirsizlikler devam etmektedir. Bu nedenle, Türk vergi mevzuatının kripto paraların vergilendirilmesine uygun şekilde güncellenmesi gerekmektedir. Ayrıca, kripto para piyasasında yer alan tüm bireylerin ve şirketlerin vergi konusunda bilgi sahibi olmaları, vergi mevzuatındaki değişiklikleri takip etmeleri ve vergi yükümlülüklerini yerine getirmeleri önemlidir. Çözüm ve öneri; Kripto para birimlerinin vergilendirilmesi, her ne kadar vergi kanunları çerçevesinde mümkün olsa da, bu sürecin takibi ve vergilendirme işlemlerinin doğru bir şekilde yapılabilmesi için devletlerin alt yapılarının blockchain teknolojisine uyumlu hale getirilmesi gerekmektedir. Blockchain teknolojisi, kripto para birimlerinin merkeziyetsiz ve şeffaf bir şekilde takip edilmesini sağlar. Ancak, bu teknolojinin işlemlerinin takibi konusunda merkezi otoritelerin uygun alt yapıya sahip olmaması, veri takibinin zorlaşmasına neden olabilir.

Bu nedenle, merkezi otoriteler vergilendirme sürecinden önce alt yapılarını blockchain teknolojisine uyumlu hale getirmeye önem vermelidirler. Bu sayede, blockchain ağındaki işlemler daha kolay takip edilebilir ve vergilendirme işlemleri daha doğru bir şekilde yapılabilir. Benzer bir durum, internetin yaygınlaşması ile başlamıştır. Devletler, internet üzerinden elde edilen kazançları takip edemediği bir süreç yaşamıştır. Ancak, daha sonra devletlerin alt yapıları da internetteki trafiği takip edebilmek için uygun hale geldikten sonra, vergisel süreçlerin takibi kolaylaşmıştır. Benzer şekilde, kripto para birimlerinin vergilendirilmesi için de devletlerin blockchain ağındaki işlemleri takip eden uygun bir alt yapıya sahip olması gerekmektedir. Bu sayede, devletler kripto para birimleri üzerinden elde edilen kazançları doğru bir şekilde takip edebilir ve vergilendirme işlemlerini kolaylaştırabilir.

YAZAR BEYANI

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı: Bu çalışma bilimsel araştırma ve yayın etiği kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

Etik Kurul Onayı: Bu araştırma etik kurul izni gerektiren analizleri kapsamadığından etik kurul onayı gerektirmemektedir.

Yazar Katkıları: Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.

Çıkar Çatışması: Yazar açısından ya da üçüncü taraflar açısından çalışmadan kaynaklı çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Akiz, E. (2019). Kripto paranın vergilendirilmesi, muhasebeleştirilmesi ve denetimi. İstanbul Ticaret Üniversitesi Dış Ticaret Enstitüsü Tartışma Metinleri, (224), 1-22.
- Ateş, B. A. (2016). Kripto Para Birimleri, Bitcoin ve Muhasebesi. Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (7), 349-366.
- Ateş, L. (2014). Bitcoin: Sanal Para ve Vergileme. Vergi Sorunları Dergisi, (308), 131-141.
- Bozdoğanoglu, B. (2014). Sanal Para Birimi Bitcoin'in Kayıtdışı Ekonomi ile Karapara Faaliyetlerine Etkisi ve Vergilendirilmesi. Mali Hukuk Dergisi, 10(111), 1-26.
- Çarkacıoğlu, A. (2016). Kripto Para - Bitcoin (SPK Araştırma Raporu). Retrieved from <https://www.spk.gov.tr/SiteApps/Yayin/YayinGoster/1130> on 26 December 2019.
- Güney, A. ve Şavlı, A.S. (2023). Kripto Paraların Muhasebeleştirilmesindeki Yaklaşımlar. Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi, C-iasoS 2022 Özel Sayısı, 11-28. <https://doi.org/10.18092/ulikidince.1229876>
- Gümüş, Ö. & Sağdıç, E. N. (2021). Kripto Paraya Yönelik Mali Öneriler: Bilgi Edinme Yoluyla Vergi Denetimi ve Değer Artışı Kazancı Üzerinden Vergilendirme. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(2), 531-538.
- Güven, V., & Şahinöz, E. (2018). Blokzincir Kripto Paralar Bitcoin Satoshi Dünyayı Değiştiriyor. Kronik Kitap.
- Koin Bülteni. (2019, Ekim). Türkiye'de Kaç Tane Kripto Para Yatırımcısı Var? <https://koinbulteni.com/turkiyede-kac-tane-kripto-para-yatirimcisi-var-57184.html>
- Köse, M. Y. & Köstekçi, A. (2023). Kripto Para Olgusu ve Vergilendirme Sorunları. Ekin Yayınevi, Bursa.
- NTV. (2021). En çok kripto para kullanılan ülkeler belli oldu: Türkiye Avrupa'da birinci dünyada dördüncü. <https://www.ntv.com.tr/ekonomi/en-cok-kripto-para-kullanilan-ulkeler-belli-oldu-turkiye-avrupada-birinci-dunyada-dorduncu,WP3B0p5zEUGgVHfKXSbyMw>

- Onur Yılmaz. (2021). Ülkelerin kendi kripto paralarını üretme girişimleri ile bu girişimlerin kripto paraların geleceğine etkisi. Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi, 49, 40.
- Şahin, O. N. (2018). TMS & TFRS Işığında Muhasebe, Vergi ve Denetim Açısından Bitcoin ve Diğer Kripto Para Birimleri. Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, 898-923.